

Universitatea “Transilvania” din Braşov, Facultatea de Litere
“Transilvania” University of Braşov, Faculty of Letters

Supravieţuiri onomastice

Onomastics Survivals

The aim of this study is to show that the proper name can be an interesting and efficient path to access the cycle „Supravieţuiri” („Survivals”) by the author Radu Cossaşu. In the first part of the article, the romanesque character of the six volumes known under the title „Supravieţuiri” is demonstrated. This character is highlighted through the abundance of the chronological order and through the deduction of the narrative voice at the instance of the main character. Then, the sequences in which the proper name of the protagonist becomes a theme, respectively a center of convergence of the meanings of the work, are marked and analysed. The name behaves both as a fundamental element of the „autobiographical pact” (according to the terminology of Philippe Lejeune), and as the metonymy of the work „Supravieţuiri”, as far as the passing from the birth name „Oscar Rohrllich” becomes, in a complex and subjective way, the pseudonym, then the name „Radu Cossaşu”, officialized through a ministerial decree, and reflects, *in nuce*, the isomorphism between the onomastical, thematic and formal avatars. The conclusion will be that the onomastic metamorphosis (and obsession) of the main character is, in a way, the expression of his social tribulations, and in the other way the quintessence of his process of becoming an intellectual and a writer who lived in the middle of a dogmatic and proletcultist age.

Keywords: contemporary Romanian literature, Radu Cossaşu, autobiographical prose, proper name, pseudonym, proletcultist decade, novel

Institution’s address: Bd-ul Eroilor, no. 29, Braşov, România;
tel. 0040/268/413000, tel./fax: 0040/268/474059

Personal e-mail: ignat.m@unitbv.ro

Cu excepţia naratorului anonim al schiţei *Viaţa în pădure* şi a naratoarei (Sapho, iubita eroului majorităţii textelor) din *Câteva zile povestite de Sapho*, toate celelalte povestiri sau nuvele din volumul întâi al *Supravieţuirilor* par a avea acelaşi personaj-narator, de obicei anonim, chiar şi textul *O ramură de măslin*, în care eroul e numit “Marcel”, ori povestirea intitulată *Seară de primăvară ’45*, cu toate că aici eroul povestitor e numit, de către bunicul său, Ben. Utilizarea numelui “Ben” probabil că nu este decât o încercare (printre puţinele, de altfel) de a înmulţi personajele care nareză pe parcursul acestui volum, de a da impresia unei multitudini de voci şi, deci, de personaje – o încercare, însă, nereuşită, dat fiind că tribulaţiile lui Ben („devenit”, în volumul al V-lea al ciclului, *Logica*, unul dintre prietenii protagonistului) se încadrează perfect în biografia şi în comportamentul celui ce, de la volumul al doilea al *Supravieţuirilor*, devine evident eroul unic al unui original roman modular¹. De aceeaşi părere este şi Ovid S. Crohmălniceanu: „Radu Cossaşu a scris poate cel mai original roman al «obsedantului deceniu». Faptul însă nu s-a remarcat, fiindcă realizarea trebuia «dedusă» din numeroase nuvele cuprinse în cinci volume separate, apărute de-a lungul anilor. Autorul a

contribuit şi el ca să-şi oculteze proiectul. Dacă primele două culegeri se numesc *Supravieţuiri*, I (1973) şi II (1977), următoarele, *Meseria de novelist* (1980), *Ficţionarii* (1983) şi *Logica* (1985) trimit la cele dintâi doar printr-un subtitlu foarte discret, absent de pe coperta exterioară. Ideea suitei pare să fi luat naştere abia după ce o parte a naraţiunilor văzuse lumina tiparului. (...) Singularizarea vocii narative şi investirea ei cu sarcina de a expune sub formă memorialistică păţaniile acestui nou Charlot, supus vicisitudinilor istoriei, îndepărtat de la ziarul unde lucra, reprimat şi trimis iarăşi să se plimbe, au devenit programul suitei novelistice numai după o vreme.”² Manolescu, scriind despre primul volum al ciclului, la rândul lui, notează: „Există, risipită în nuvelele lui Radu Cossaşu, materie pentru un original roman despre anii ’50, cu multe lucruri probabil autobiografice sau scoase direct din experienţa gazetărească a autorului. Deşi câteva nuvele (mai ales *Sapho* şi *Schubert*, *Tandreţea ca un refuz al morţii* şi *Bête*) sunt, luate în ele înseşi, remarcabile, caracterul fragmentar sau chiar de eboşă al altora, revenirea unor personaje, în fine, persistenţa unei anumite atmosfere sociale indică o temă comună şi un posibil roman (...).”³ Referindu-se la volumul al doilea al ciclului, Laurenţiu Ulici confirmă impresiile „romaneşti”: „Acelaşi este, în

Radu Cossașu. Foto Elena Pașca

fine, mobilul literar urmărit de autor: un bildungsroman constituit din reconstituiri de formă și de dimensiuni nuvelistice.²⁴ Adunate, argumentele pentru a vedea un roman în ciclul *Supraviețuiri* sunt următoarele: personajul-narator unic, de la volumul al doilea încolo; ordonarea cronologică a “nuvelor” (începutul multor texte trimite limpede la sfârșitul bucății precedente, iar pe de altă parte, multe finaluri sunt, de fapt, false finaluri, nu au “rotunjimea” unor texte închise, autonome, ci par a lăsa loc unei continuări – ceea ce se și confirmă); subiectul întregului ciclu e biografia romanțată a personajului-narator, nu există alt subiect (coerența textelor e dată și de context, de trimiterile și aluziile inter-textuale ale nuvelor-capitole din ciclu); ultimul volum, *Cap limpede*, nici nu se mai “încurcă” cu titluri, ci recurge, clar, la denumirea neutră a fragmentelor: capitolul I, capitolul II ș.a.m.d. (astfel voința de a da o turnură românească întregului ciclu devine evidentă).

Deși în volumul al doilea numele sub care apare personajul-narator se înmulțesc, ele nu multiplică perspectivele narrative, respectiv eroii, ci fac doar serviciul de a-l desemna pe unul și același erou din unghiuri diferite⁵. “Relu” e hipocristic cu care i se adresează mătușile, fosta servitoare, Roza, ca și unchiul

Marcel, și descinde, după cum aflăm din *Armonia cordului bătut de gânduri*, text-cheie al ciclului, încheind volumul al patrulea al acestuia, descinde din Oscar – Oscărelu. “Cosu”, cu care i se adresează tovarășul Chifu, șef al sectorului de cadre al redacției în cadrul căreia lucrează personajul-narator, își are originea, evident, în pseudonimul Cossașu, “Radu” ține de același pseudonim și e utilizat de tovarășii, foști sau prezenți, de muncă, tovarășii care, însă, își permit să îl re-boteze (nea Dinu, maistrul frezor, îl numește, dintr-un capriciu rămas fără explicații, “nea Stelică”) sau să îl poreclească (“băiatul” căruia eroul îi scrie recenziile din “nuvela”/capitolul *Eventul* i se adresează, familiar și obscur, cu “Franțu”). În același volum II înregistrăm și primul pseudonim folosit de cel ce va deveni “Radu Cossașu”, în același *Eventul*: “A. Vișinescu”. Și tot aici putem afla, din *O viață frumoasă și neobișnuită*, că eroul, ajuns la vârsta maturității, nu poate scăpa de vechile sentimente familiale, deși făcuse tot posibilul, inclusiv schimbându-și numele, pentru a se despărți de sine însuși, adică de originea sa “burgheză”, de determinările clasei sale sociale ș.a.m.d.: “De peste tot, din orice nimic – mă asaltau și mă răneau aceste vechi sentimente familiale, întorcându-mă la o vârstă mentală puerilă. Nu știam să le ocolesc, nu aveam energia să le reprim și să le alung. Trăisem douăzeci de ani fără ei, fără ele, îmi găsisem o altă familie a mea, creată de mine, în care rudele nu-mi erau sortite ci alese, decise de

mine – victorie capitală la 19 ani. Însuși numele meu fusese hotărât de mintea mea la 19 ani. Tatăl și fratele meu se întruchipau, evident, în șeful secției de politică internă a ziarului de tineret, primul om care descoperise că am talent și trebuie, înainte de orice, să plec de acasă, din mediul meu mic-burghez, și să mă mut la căminul nostru revoluționar.”

Amănuntele privind decizia schimbării numelui le vom afla chiar la începutul celei de-a patra cărți a seriei, *Ficționarii*, din povestirea liminară *Tactică și strategie*. Somat să explice fostei colege de la școala de cadre din Văleni, Nelly Neghiniță, “lungana fragilă, bine pârguită de soarele verii, ca o eroină din Teodoreanu”, venită din Huși, de ce primul său articol era semnat cu pseudonimul “Radu Cossașu” și nu cu numele real, “acuzatul” se explică: “M-am aruncat într-o pledoarie pentru acest Radu Cossașu în locul unui Rohrllich, și încă Oscar, imposibil de pronunțat, nume cu totul antidemocratic, mereu schimonosit de profesori și de tovarășii, niciodată corect scris, pe care chiar și ea îl greșea, ceea ce ajunsese să mă chinuie și pe mine, să mă obsedeze, având totdeauna convingerea că între mine și cel din fața mea, din cauza acestor consoane și vocale îngrămădite unele în altele, se înălța un zid, o

neînțelegere care mă obliga să-l repet, să-l amănunțesc, până la urmă acceptând să mi se spună în toate felurile, Roli, Roling, Rori, în sfârșit, posedam un nume imposibil și puteam să-mi iau libertatea, ca necesitate înțeleasă, să-mi aleg altul, accesibil tuturor. Vorbeam sincer, în cascadă, niciodată nu abordasem pe față problema asta intimă, care mă sesizase de la prima mea citire la catalog, în a-ntâia primară, și deși aș fi putut da impresia că eram enervat, ba chiar furios – după accentul pus pe ultima propozițiune teoretică – aveam bucuria, secretă, a unei mărturisiri într-un domeniu mai trainic decât amorul pentru Verdi și Rossini, cu mult superior – ca semnificație – debutului meu literar. Aveam, de fapt, conștiința că pentru prima oară mă dezvălui în fața alor mei, că încep, în fine, acea revoluție interioară despre care-i scrisesem cu trei zile în urmă că e suprema revoluție – aceea prin care-ți schimbi nașterea, părinții și, de ce nu? numele – mă simțeam gata să le aduc noi argumente, când Nelly mă întrerupsese, nu mai puțin furioasă decât mine, spunându-mi că mint și că nu din cauza asta mi-am schimbat numele.”

Nelly nu va ajunge să explice ea însăși de ce este neplăcut impresionată de schimbarea numelui, în schimb Miron, mai tânărul redactor și “lumina ideologică” a tinerilor de la *Revista elevilor*, îi va furniza “acuzatului” o explicație “politică”: Nelly, ca membră a familiei Neghiniță, aceea aflată “în fruntea mișcării legionare din Moldova”, nu putea accepta pseudonimul. “Dacă ar fi fost de-a noastră, – spune Miron – n-ar fi interesat-o sub ce nume se scrie pentru revoluție. Eu nu înțelegeam că asta e o problemă doar pentru contrarevoluționari, «ca să le zic așa?»” Și adaugă, la urechea celui în cauză, o altă interpretare, diferită de a sa, a schimbării “din Oscar în Radu, din Rohrllich în Cosașu”, interpretare la care, mărturiseste eroul, nu se gândise, dar despre care nici Miron, “indiferent de superioritatea lui ideologică, nici el nu se putea exprima decât în șoaptă, ca în fața unei înjurături de nerepetat”. Aceasta va rămâne, surprinzător, nedivulgată cititorului, care nu va avea parte de nici de o sugestie în acest sens. În schimb, îi rămâne libertatea de a observa că explicația dată “în contumacie” de Miron cu privire la originea furiei lui Nelly poate fi citită și pe dos, pe negativ: cu alte cuvinte, nu cumva tocmai faptul că Nelly e interesată de asumarea originii în primul rând prin asumarea numelui adevărat (acela de care s-a atașat și o biografie) spune ceva despre modul în care înțeleg comuniștii să refuze sinceritatea, căile directe, neascunse, în demersurile lor? Ca în multe alte momente, atitudinea declarat pro-comunistă a eroului este subminată, sugestiv, indirect, de faptele, replicile, atitudinile sale și ale “tovarășilor” săi (vezi, de exemplu, hilarul din demascarea, într-o ședință de partid, a logodnicei, candidată la calitatea de membru de partid, de către propriul logodnic, pentru “răceală sufletească”, din *O baie de umanitate*; sau vezi pretenția

de a verifica până și dacă un câine apărut într-o fotografie de ziar este al unui proletar sau al unui “reacționar”, dintr-o altă povestire a *Supraviețuirilor*:). Finalul acestei prime povestiri a volumului IV marchează scurt momentul despărțirii lui Oscar Rohrllich de Radu Cosașu, ca pe un complement al despărțirii lui Nelly de erou printr-o scrisoare din care reiese că ea își pune familia mai presus de politică, dar și ca pe un complement al unei alte despărțiri⁶, aceea de Operă, cu alte cuvinte, de cultura “înaltă” (despărțirea de pian intră în aceeași clasă de despărțiri), “mic-burgheză”. “Ruptura” precizată concis în ultima frază este și ea contextualizată și condiționată ideologic, schimbarea oficială a numelui reprezentând, limpede, semnul asumării unei noi condiții politice din partea celui devenit “Radu Cosașu”: “în anul următor debutului, mi-am legiferat numele prin decizia nr. 528 din 2 august 1949, semnată de ministrul justiției.”

Parcă dorind să răspundă cititorului curios, lunganei Nelly sau aceluia personaj memorabil din *Viața frazei*, care pare a fi, după toate indiciile, însuși Zaharia Stancu, și care de asemenea nu agreează schimbarea de nume (ca dovadă și ofensa pe care i-o aduce proaspătului autor, întrebându-l: “Da’ Vișteleanu nu era bun? (...) În schimb vrei operă cu numele ăsta...”), în ultima povestire a volumului al patrulea, *Armonia cordului bătut de gânduri*, Radu Cosașu “se explică” amănunțit, nuanțat și extrem de sugestiv cu privire la cauzele și circumstanțele renunțării la numele său dat în favoarea numelui auto-acordat. Prima observație, nu lipsită de importanță, e aceea că întreaga “istorie” (pentru că de o adevărată istorie este vorba) e relatată la persoana a III-a, excepție de la regula utilizării persoanei întâi (atât de dragă autorului) confirmată în însemnătatea ei doar de cealaltă excepție pronominală, din nuvela *Debutul și dispariția lui Radu Costin* (aflată în volumul V al *Supraviețuirilor*). Faptul că tocmai aceste derogări de la regula pronumelui “eu” apar în cele două texte care “fac lumină” în chestiunea numelui personal nu poate să fie întâmplător. Ele n-au scăpat, bineînțeles, criticilor. Lucian Raicu, considerând că „a vorbi despre acest text îmi pare a fi o bună «cale de acces» spre centrul secret, nerevelat, al importantei opere încă (sau nu?) în curs de desfășurare.”⁷, pare a intui importanța textului și pe baza faptului că e scris la persoana a III-a, dar nu spune în ce ar consta această importanță: „Personajul-autor ni se înfățișează, printr-o contracție a perspectivei, obiectiv din afară, la a treia persoană. Eu devine altul, de neînchipuit lucru, până astăzi, și acest altul, văzut de la distanță, se lasă observat cu detașare de proces-verbal. (...) Este eroul *Supraviețuirilor* ajuns la al patrulea volum, este – senzațional lucru – chiar autorul lor. Ei bine, cine este el la urma urmelor? Acest la urma urmelor constituie cheia dezvăluirii.”⁸

Procesul prin care “Oscar Rohrllich” devine “Radu Cosașu” e plin de “seisme”, începând cu elementara

constatare a stranietății numelui originar și cu descoperirea semantismului “ascuns” în “Rohrlich”: “Era, desigur, un nume straniu, greu de pronunțat, și mai dificil de scris corect. «H»-ul și «r»-ul din mijlocul său cereau o bună cunoaștere a limbii germane, «ich»-ul de la sfârșit nu era nici el la îndemâna oricui. Descoperirea elocvenței legături dintre rădăcina «Rohr» și terminația «ich», care ar fi dat în românește, literar vorbind, «eu, trestia...», pretindea și ea o serioasă stăpânire a germanei, ba chiar și a francezei, care făcuse, prima, din om și «eu» o trestie, cunoștințe la care ar fi trebuit să se adauge și o acceptare a calamburului cu dreptul său de a fi, din când în când, metaforă, drum obscur și ridicol de acces la înțelegerea lumii și a numelor ei.” Precoce “onomant”, micul Oscar intuiește în dificultățile ridicate de pronunțarea numelui său un destin pe măsură: “de când acest Rohrlich Oscar înregistrase secreta și substanțiala diferență cu care profesorul, citind catalogul, rostea cele două nume consecutive, îmi dădusem seama că ceva nu va fi în ordine în viața acestui băiețel, altfel normal dezvoltat, bine îngrijit în casa sa mic-burgheză”. Precizările cu privire la faptul că “de mic, nu-l pasionau genealogiile, rădăcinile, strămoșii, captivat doar de prezent, dominat de știrile din ziare, niciodată de necrologurile lor; sensual, un simț prea dezvoltat al realului îi interzicea necunoscutul, speculativul și abstracția; era foarte slab la aritmetică, geometrie și algebră; credea în scoruri, filme și jocuri ș.a.m.d.” se adună într-o autocaracterizare francă și concisă, ale cărei repere fundamentale se pot, într-adevăr, regăsi pe întreg parcursul *Supraviețuirilor*, care, în fond, nu sunt decât o extensie a acestui autoportret. Refuzul tradiției, “uciderea” simbolică a tatălui etc. aparțin suitei de acte categorice prin care, după cum deja știm din cele patru volume ale ciclului, eroul se supune “generalei plăceri de a fi un om nou” (după cum declară în finalul lui *Secondo tempo*), aceluși șir de decizii prin care înțelege să se delimiteze de sine, de mentalitatea și de epoca părinților săi, pentru a se construi “nou” și liber (credință din care nu par a-l scoate tribulațiile sale datorate tocmai dogmatismului “proaspetei” ideologii). A trăi sub regimul *categoricului* rămâne unul din principiile constante ale personajului central al *Supraviețuirilor*, decizia schimbării numelui intrând sub incidența acestuia. Povestirea finală continuă prin a descrie circumstanțele și etapele acestei hotărâri “fundamentale”, cu caracter auroral: la împlinirea a zece ani, văzându-și numele pe eticheta primului său abonament la o revistă, are revelația *distanței* dintre sine, ca persoană, și nume, care îi apare pentru întâia oară aureolat de contextul oficial, dat de abonament. Caracterul de eveniment al momentului devine evident, căci debutul său ca abonat e urmat instantaneu de decizia de a deveni ziarist și de constatarea că această decizie are calitatea de prim jurământ “spontan, nesolicitat de forțe din afara lui,

rostit cu o convingere care răsună foarte puternic în pustiul său interior, unde nu mai avuseseră loc asemenea fenomene patetice: nu luase niciodată hotărâri de capul lui, singur.” Seismul interior capătă valoarea unei re-nașteri, căci regimul interior e acela al gesturilor *primordiale*: “Își auzea pentru *prima oară* (s. n., M. I.) un gând elaborat cu o plăcere și o *lumină* (s. n., M. I.) care nu veneau nici din cărți, nici din lecții, nici din pian, nici din presiunea celorlalți.” Momentul important următor e acela în care, surprins cu fetița Pusi în cămară și căpătând o scatoalcă din partea tatălui, Oscar Rohrlich adaugă încă un strat revelațiilor sale succesive: “Nu-și dădea seama – cu frișca încă pe față – ce-l durea mai tare: palma sau acest nume pe care-l deținea, totuși, de zece ani, de când se născuse, niciodată însă rostit, dinafară, cu atâta imputare și vehemență: Relu – de la Oscar, Oscărelu – Relu. (...) Așa avu acest Oscar Rohrlich revelația violentului dezacord dintre diminutiv și numele său din catalog, ca și a nu mai puțin violentei inconsecvențe cu care părinții lui îi tratau numele pe care ei i-l dăduseră, fără să-l întrebe, dar care tot lor nu le plăcea, căci altfel de ce l-ar fi botezat Oscar ca, după aceea, să-l dezmierde cu acest Relu? Era o întrebare pe cât de simplă și de ușoară, pe atât de neașteptată, tulburătoare, dar care nu se dovedi nici stăruitoare, nici sfâșietoare din cauza forței, să-i zic vitale, în pofida mediocrității cu care băiatul acela se adapta la realitate, discret, jovial și gramatical, de parcă ar fi fost un verb dornic să devină predicat, însetat de un subiect cu care să se acorde.” Dezacordul, ruptura ca stare cvasi-perpetuă a eroului se vedește încă din constatarea diferenței dintre diminutiv și numele întreg, cvasi-oficializat de catalog, și a inconsecvenței utilizării numelui său de către părinți. Noul “cutremur” se adaugă consecutivelor mutații interioare – tot atâtea trepte către maturizare, aceasta fiind, iată, declanșată (sau doar jalonată) de tratamentul diminutival al numelui, cu alte cuvinte, de constatarea că numele său e supus din nou, și de data asta chiar de către cei care l-au ales, unor deformări “puerile”, neconforme cu proaspătul și tainicul “statut” interior, deja remarcat.

Apelul naratorului la comparația din domeniul gramatical, trimiterea în spațiul *cuvântului* nu poate să fie nici ea întâmplătoare și nu face decât să anticipeze următoarea etapă a procesului de renunțare la eul, respectiv la numele originar: pasiunea pentru enigmatică. “Exact în aceste zile, Rohrlich Oscar descoperise cuvintele și literele, murind și înviind într-o joacă a lor, cum numai limba română – dintre toate limbile planetei – o poate permite, atât de suplu, bogat și feeric; nicăieri ca în românește, cuvintele nu se pot suci, frânge, rupe, reface, strânge, plânge, râde, lăți, strivi, muri, dezvăluind de fiecare dată, printr-o schimbare sau printr-un amestec de litere, un alt sens, o altă lumină. Discriminarea dinafară” coincide în viața lui Rohrlich Oscar – printr-un efect de refracție care se

numește ironie a istoriei – cu pătrunderea lui, voioasă, ludică, într-un picior, în paradisul cuvintelor românești, unde oriunde calci, pe orice pui ochiul sau creionul, totul sare, sfârâie, z bârnâie și cântă, ca într-un iarmaroc inventat de cel mai subtil și vesel dumnezeu, de care însă lui nu-i prea păsa, prea mulțumit că la inconvenientele existenței putea să răspundă, cât de cât consecvent cu sine, printr-o asemenea miraculoasă sinteză a zburdălniciei în jocuri cu tensiunea clarificării unui mister în 5, 8 sau chiar 13 litere. Românizarea, mutându-l dintr-un cartier în altul, îi luase Labirintul (căci Popa Nanul dădea, mai sus, peste linia de tramvai 25, în strada Labirint, rebotezată inutil Mitropolit Ghenadie Petrescu, căci lumea tot Labirint îi spunea...), dar îi dăduse un altul, cu nu mai puține străzi, alei și fundături, cu mult mai multe ascunzători și căutări, ale căror voluptăți nu se mai puteau compara cu cele ale copilăriei din alee.” Eroul descoperă labirintul lexical, preludiv inevitabil al labirintului literar în care îi va plăcea, matur fiind, la ora amintirilor din copilărie, adolescență și junețe, să rătăcească intertextualizând, relativizând micile sale drame prin aluzii, citate și revelații de ordin livresc. Prezentă deja în formule precum aceea din *Secondo tempo* (“Mult mai târziu am înțeles că dacă nu voi trăi ca în cărți, viața nu va avea sens”), obsesia căutării *livrescului din viață* este sugerată destul de limpede în fragmentul din *Armonia cordului bătut de gânduri*, ca și credința că literatura e un loc al refugiului paradisiac, un spațiu recuperator, salvator prin complexitate – vezi sugestia labirintului – și generozitate. Precizarea că acest joc, al enigmisticii, apare la sfârșitul copilăriei eroului nu e nici ea lipsită de importanță, mai ales coroborată cu cele dintâi pulsuni sexuale: sărutul din cămară cu Pusi, respectiv atracția femeii despletite din desenul monoverbului, care îl obsedează, îl urmărește “tenace, ca întâia amantă”. Ca un ultim prag și semn al formării sale interioare, al descoperirii propriei vocații (aceea de ziarist și de scriitor), proba dezlegării monoverbului “trage-diana” îl pune din nou în fața evidenței că “nu va putea să se numească, o viață întreagă, Oscar Rohrllich”. Comentariul care însoțește această constare este edificator: “Pentru mediocritatea sensibilității sale, această idee avu caracterul unei revoluții. Era prima oară când decidea o schimbare cu privire la el însuși.” Relația dintre cele două (enigmistica și numele său) devine extrem de sugestivă – noul nume trebuie descifrat ca o enigmă rebusistică, trebuie descoperit, citit printre rândurile, respectiv semnele propriei vieți: tristețea provocată de ratarea probei enigmatice “trage-diana” e compensată de gestul, din nou capital, de a-și afla un nou nume: “ceea ce pierduse aici se recupera în energia hotărârii sale de a dezlega enigma noului său nume, care-l aștepta undeva, într-un golf de cuvinte, pe o coamă de deal, într-o pădure, unde Diana, zeița Vânătorii, își alerga câinii și calul, să prindă un cerb pe care să-l prefacă în coafor pentru a-i aranja

coama lungă – până la șold – de păr. (...) Trezindu-se în el o oarecare imaginație, Rohrllich Oscar dibui ideea că tot ce se întindea în jurul lui erau hățșuri de cuvinte în care va trebui să se descurce cum va putea, ele încercând – ca în toate basmele cu păduri rele și animate – să i se agațe de umeri, de păr (era tuns zero de taică-său, care nu admitea freza la un copil...), de pulpana hainei (Rebo 3 + 4: pul (de table) + pană (de găscă)). Va trebui să treacă prin ele, să le frângă, să le rupă, în zbaterea lui după un cuvânt care să-l denumească, o dată pentru totdeauna, în loc de Rohrllich Oscar. Avea imaginea aceluia cuvânt – ceva tăios, aspru, capabil să defrișeze un drum printre hățșuri, dar totodată armonios, luminos în silabele sale în jocul consoanelor și vocalelor. Nu avea imaginația să găsească literele acestui nou nume, pe care-l voia ca un omagiu adus tragediei lui Tamșe, din 2 părți și 10 litere. Simțea că până la el se deschidea un labirint.”

Abia peste ani, după război, naționalizare, interzicerea enigmisticii (“pentru a nu servi ca mesaje și coduri între spioni”) ș.a., Oscar Rohrllich își va găsi, cum notează naratorul, “acele zece litere pentru două cuvinte, acea armonie a cordului bătut de gânduri, cadentată regulat în consoanele și vocalele care să-l denumească pe veci. Le-a găsit nu într-o pădure, ci pe o hârtie realizată din lemnul ei, pe o pagină din *Contemporanul* anului 1948, în titlul și semnătura unei poezii: *Trei cosași* de Radu Boureanu.” Întâlnirea dintre viață și cuvânt¹⁰ (via enigmistică) se regăsește, providențial, în fericita întâlnire a tânărului Oscar Rohrllich cu *propriul* nume, acela de “Radu Cosașu”, care, evocă imaginea simbolică a *tăierii*, a distrugerii vechiului nume: “Enigmistul – ca și pianistul – din el murise și nu-l interesă prin ce golf de cuvinte, după ce maică-sa ajunsese într-o dumbravă și încă roșie¹¹, trestia din «Rohr» găsisse o coasă, complet indiferentă și ea la tehnica rebusismului (dovadă că nimic din vechiul nume - din care lipseau frapant d, u, ș, ș – nu se regăsea, măcar printr-o biată anagramă, în acesta, nou).” Precizarea din finalul frazei nu e străină, bineînțeles, de sugestia că schimbarea onomastică e una din actele fundamentale, categorice și care implică despărțirea definitivă a lui Oscar Rohrllich de sine însuși.

În *Logica*, penultimul volum al ciclului, în capitolul/povestirea autobiografică *Debutul și dispariția lui Radu Costin*, avem urmarea și completarea – de data asta la persoana întâi – la actul auroral relatat în *Armonia cordului bătut de gânduri*: “După știința mea, există trei texte – nu mai multe – apărute, după 23 august 1944, sub semnătura lui Radu Costin. (Există și un fotograf cu acest nume, în presa vremii, dar mă refer la texte. De asemenea, nu iau în considerație articolele semnate astfel în presa militară, necunoscută marelui public.) Două articole și o cârtică, de 76 de pagini. Articolele au apărut în 1951, într-un ziar foarte important, la o distanță de câteva luni, și amândouă

denunțau influența ideologiei burgheze în creația unor scriitori. Ambele articole erau semnate cu acest nume, însoțite însă și de gradul militar al autorului care, într-adevăr, își satisfăcea serviciul ostășesc la Cluj; gradul – odată soldat fruntaș, apoi caporal – corespundea realității, numele însă nu. Ostașul își alesese acest Radu Costin din motive nu tocmai obscure față de cel cu care se născuse, el plecase în armată sub un alt nume – acesta schimbat, legal, prin decizie ministerială. Pseudonimul pseudonimului legalizat venea dintr-un sentiment care avea să-i mai hrănească unele hotărâri stupide și imperioase: nevoia de a nu mai fi disprețuit, de a fi luat în seamă de ai săi. (...) Cui să trimită această părere de om simplu, limpede la minte și devotat la suflet, dacă nu celui mai important ziar din țară? El nu dorea – îndrăznesc s-o cred și azi – nici să fie publicată, nici să facă scandal. El voia însă să fie luată în considerație de forurile superioare ale culturii, să fie folosită cauzei noastre – căci toate cauzele vieții noi în România îi stăteau la inimă și le socotea drepte și înalte – ori, dacă o semna cu numele său de fost redactor alungat din presă, cine s-ar mai fi uitat la ea? Opinia risca să fie disprețuită și aruncată, probabil, la coș. Fără vreo viclenie arivistă, într-un elan vădit al sentimentului de a fi util spiritului de partid în literatură, fruntașul se hotărî la acest nou pseudonim: «Radu Cos» – pentru primele 7 litere – și «tin» pentru asigurarea unei necesare obscurități de anonimat. De ce «tin» în loc de «tache» – să zicem, «Radu Costache» – nu știu. Poate din superstiția unei muzicalități de 10 litere, deși nu cred că omul avea asemenea subtilități: el avea voluptatea devotamentului, nu a cuvântului, cum urma să se dovedească în curând.”

După cum am văzut, numele funcționează ca o cale de acces cu valoare revelatoare pentru întregul parcurs al protagonistului. Antroponimul este unul din elementele fundamentale ale “pactului autobiografic”, căci, în finalul ciclului/romanului, pseudo-numele personajului se suprapune cu numele de pe copertă, al autorului. Totodată, numele capătă și valoare metonimică în raport cu textul întreg al *Supraviețuirilor*: partea (numele) devine reprezentativă pentru întreg (cele șase volume ale ciclului), istoria onomastică cuprinzând în nuce (dar cu totul insuficient, e adevărat) istoria protagonistului. Oricum, izomorfismul dintre dimensiunea formală, temă și nume este evident: dacă *Supraviețuiri* încep ca un volum de nuvele și se termină ca un roman, dacă protagonistul începe prin a fi un “mic-burghez” evreu și termină prin a fi un “simili-proletar” ce-și reneagă originea, religia și familia, tot astfel eroul începe prin a fi “Oscar Rohrllich” și sfârșește prin a deveni “Radu Cosașu”.

Note:

1. “Fiul se cheamă, într-un loc, Ben, în altul (dacă nu ne înșelăm) Mihai Câmpeanu, apoi, lăsând deoparte hainele ficțiunii, fiul se cheamă pur și simplu Radu («nea Radu»), ca autorul de pe copertă.” – Eugen Simion, *Scriitori români de azi*, III, București, Ed. Cartea Românească, 1984, p. 463.
2. Ovid S. Crohmălniceanu, *Al doilea suflu*, București, Ed. Cartea Românească, 1989, p. 145.
3. Nicolae Manolescu, *Literatura română postbelică*, II, Brașov, Ed. Aula, 2001, p. 148.
4. Laurențiu Ulici, *Confort Procust*, Ed. Eminescu, 1983, p. 98.
5. „De altfel în cartea de acum, în pofida convenției onomastice specifice literaturii de ficțiune, eroul împrumută numele scriitorului, parcă pentru a sublinia mai apăsător că ochiul satiric al autorului e întors cu precădere spre sine, ostentație ce amintește de rafinatele moduri swiftiene ale satirei.” (Laurențiu Ulici, op. cit., p. 99)
6. Poate că un alt titlu compatibil cu textele ciclului ar fi chiar acesta, “Despărțiri” (o nuvelă din volumul al doilea se intitulează, semnificativ, *Ruperile*), dat fiind că suita *supraviețuirilor* personajului central nu reprezintă decât tot atâtea despărțiri – de numele său de botez și de familie, de mediul familial, de foști tovarăși ideologici, de slujbe mai mult sau mai puțin nobile ș.a.m.d.
7. Lucian Raicu, *Fragmente de timp*, București, Ed. Cartea Românească, 1984, p. 362.
8. Ibidem, p. 361.
9. Adică “mutarea de la o școală românească la una evreiască”, așa cum precizează naratorul mai devreme.
10. “Subiectul povestirilor e în fond viața însăși saturată de cultură.”, scrie Cornel Moraru despre al treilea volum al ciclului – iar propoziția se dovedește valabilă pentru întregul “roman”. (Cornel Moraru, *Textul și realitatea*, București, Ed. Eminescu, 1984, p. 141)
11. Aluzia e dublă, trimite în două direcții diferite, spre literatură – evocă titlul poemului lui Alécsandri, poetul preferat al tatălui – și spre viață – mama eroului devenise contabilă la o instituție de pe strada Dumbrava Roșie.

Bibliography

1. Crohmălniceanu, Ovid S., *Al doilea suflu / The Second Blast*, București, Editura Cartea Românească, 1989.
2. Manolescu, Nicolae, *Literatura română postbelică / Postwar Romanian Literature*, II, Brașov, Editura Aula, 2001.
3. Moraru, Cornel, *Textul și realitatea / Text and Reality*, București, Editura Eminescu, 1984
4. Raicu, Lucian, *Fragmente de timp / Parts of time*, București, Editura Cartea Românească, 1984.
5. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi / Contemporary Romanian Writers*, III, București, Editura Cartea Românească, 1984.
6. Ulici, Laurențiu, *Confort Procust / Procust Comfort*, Editura Eminescu, 1983.

Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu, Facultatea de Litere și Arte
"Lucian Blaga" University of Sibiu, Faculty of Letters and Arts

Radu Cosașu. *Il miglior fabbro*

Radu Cosașu. Il miglior fabbro

Radu Cosașu is a Romanian prose writer whose work, begun with youthful enthusiasm under the influence of the socialist ideology, does not resemble anything that was written later in Romanian literature. A work which, without necessarily disturbing the ideology that crosses time, inconvenience: through the intelligence of the author, through stylistic and technical ingenuity, through culture, through the essayist nonchalantly. Each of his books is made on the principle of the undifferentiated genres so even poems are outright as newspaper articles. The great art of Radu Cosașu' writing lies in this blend of journalism and diarism, in the autofictional report (which the author says that he knows nothing seriously), in the inherent musicality of his works and in the instinctive gift of the discursive registers balance.

Keywords: Radu Cosașu, autobiography / fiction, proletcultist age, the art of the novel, diarism /journalism

Institution's address: Bd. Victoriei, no. 5-7, Sibiu, Romania; tel. +40 269 215556; fax.: +40 269 212707

Personal e-mail: dragosvarga@yahoo.com

Aprecierea generațiilor mai tinere este, în cazul veteraniilor literaturii, semnul unei cote valorice dincolo de orice dubiu. Cel puțin așa ar trebui să se întâmple. Cum altfel s-ar putea justifica existența unui „renume” literar dacă nu dincolo de cercul strâmt al unei generații, fie ea și excepțională, sau de reîncălzirea, confortabilă, dar neconcludentă, a encomionurilor critice inițiale care au însoțit, în general, debutul celor mai importanți scriitori români din perioada postbelică. Date fiind vremurile, ideologia, presiunile politice, de ce nu chiar limitele „inteligenței” românești, e destul de greu de crezut în obiectivitatea actului critic, în ciuda mult vânturatei și invocatei libertăți care anima spiritul Uniunii Scriitorilor. E adevărat că valoarea literară (T.S. Eliot *dixit*) este o bursă în eternă fluctuație, iar recunoașterea imediată nu-ți oferă garanții în ceea ce privește locul ocupat de un scriitor sau altul într-o aproximativă ierarhie literară. Din punctul acesta de vedere, literatura română, mai exact, critica literară românească nu a produs cine știe ce cataclisme ierarhice, deși toate istoriile, panoramele, antologiile, listele etc. au fost anunțate ca atare, ca revizitări critice, reformatoare, menite a zdruncina mult încremenitul canon.

Din fericire, critica literară nu este singura în măsură a stabili, pe termen lung, dimensiunea și importanța unui scriitor: mai există încă cititori și printre scriitorii care mai au capacitatea de a recunoaște măestrii. Un astfel de „maestru” este, pentru mulți dintre scriitorii contemporani, tineri și mai puțin tineri,

Radu Cosașu. Un prozator a cărui operă, începută și trecută, cu entuziasm juvenil, prin focurile ideologiei realist-socialiste, nu seamănă cu nimic din ce s-a scris mai apoi în literatura română. O operă care, fără a deranja neapărat ideologiile timpurilor pe care le traversează, incomodează: prin inteligența autorului, prin ingeniozitate stilistică și tehnică, prin cultură, prin nonșalanța eseistică pe care i-o oferă situarea voită în sfera „minorului”, a faptului divers, decupat din zierele mapamondului, a reportajului sportiv, a cinema-ului etc. Un „maestru” în toată puterea cuvântului care impune un mod de a scrie, de a „ficiona”, prin mimarea dezinteresului față de orice intenție de literaturizare.

În *ABC-ul lecturii*, Ezra Pound, în încercarea de a identifica „elementele pure” în materie literară, subliniază existența a șase categorii de creatori: inventatorii – descoperitorii unor procedee noi, măestrii – „oameni care au îmbinat un număr de asemenea procedee, folosindu-le tot atât de bine, sau chiar mai bine, decât inventatorii lor”¹, epigonii, scriitorii buni, fără însușiri ieșite din comun, autorii beletristici și, în sfârșit, promotorii de nebunii. Cât timp cititorul nu va avea cunoștința de primele două categorii – consideră Pound -, nu va reuși să recunoască niciodată adevărata valoare, va fi incapabil să vadă „pădurea din cauza copacilor”². Cât privește literatura română postbelică, adevărații măestri, conform definiției poundiene, nu sunt prea mulți. Mircea Ivănescu pentru poezie și Radu Cosașu pentru proză îmi par a fi exemplele cele mai relevante.

OPERE I

Radu Cosașu

Maimuțele personale
 Povești pentru a-mi împlânzi iubita
 Alți doi ani pe un bloc de gheață

POLIROM

Folosind un termen din marketingul muzical actual, s-ar putea spune că cei doi sunt niște artiști „de nișă” în epoca debutului lor literar, explorând zone cu totul noi în sfera literaturii, câștigând, treptat, tot mai mult teren și impunându-se, în ochii generațiilor mai tinere de scriitori, în calitatea mai sus menționată, de maștri.

Firește, în cazul lui Radu Cosașu, avem în vedere debutul literar din 1968, cu *Maimuțele personale*, carte considerată de autor drept adevărat debut, fiind vorba de o proză eliberată de poncifele și dogmele partinice. Debutul anterior, din 1952, sub pseudonimul Radu Costin, cu volumul de schițe ostășești *Servim Republica Populară Română!*, precum și publicistica făcută în spiritul realismului socialist până în 1956, dar și volumașele de asemenea conformiste din perioada de doisprezece ani a „șomajului” său ideologic, ca urmare a excluderii din presă, fără a fi puse sub tăcere, sunt, dimpotrivă, asumate autoironic ca o etapă a formării sale, devenind subiectul mai multor pagini ale *Supraviețuirilor*. Mircea Iorgulescu sublinia pe bună dreptate faptul că Radu Cosașu este singurul scriitor român care a făcut din evocarea insistentă până la obsesiv a acestor pagini ale începuturilor o temă literară³. Într-un prozo-poem din volumul *Povești pentru a-mi împlânzi iubita*, Radu Cosașu evocă momentul primului său debut, cel de dinaintea reinventării sale: „A nu ști ce-i debutul literar e ca și cum ai începe /

prost viața de bărbat și femeie. Am cunoscut tiparul nu / numai prea devreme – așa cum m-am căsătorit la 19 ani – /, dar și prea ușor, cu un reportaj despre Liceul Agricol din / Râmnicu-Sărat, apărut fără refaceri, fără obiecții din partea / redactorului-șef, n-am înțeles nimic (...) / Eram de-o inconștientă criminală, / tot ce-am scris a purtat pecetea acestui păcat, al siropului / care a înlocuit sângele cu care trebuie să înroșești, / într-un pact pe viață, hârtia cea sfântă, plaja unde răsari. / Voi debuta din nou, reinventându-mi un nume, o evoluție, / o cutie poștală, în nici un caz un stil. Nu mă voi prefăce, / nu mă voi renege, nu am sânge pentru asemenea / hemoragii” (*A nu ști ce-i debutul*)⁴.

În multe din momentele acestei formări, biografia lui Radu Cosașu seamănă izbitor cu cea a lui Milan Kundera: apropierea de partidul comunist, debutul conformist sub zodia ideologiei politice, excluderea din partid (în cazul lui Kundera), respectiv excluderea din presă (în cazul lui Cosașu), urmate mai apoi de cărțile importante ale fiecăruia dintre ei. „Gluma” căreia îi cade victimă Ludvik, „egoul imaginar” al lui Milan Kundera din romanul său de debut, îl urmărește și pe Cosașu, în episodul protestului său împotriva cenzurării reportajelor și alinierii lor la cerințele propagandei de partid. Fraza stupid emfatică a personajului kunderian: „Optimismul este opiumul omenirii. Trăiască Troțki!” și teoria „jalnică” a „adevărului integral” marchează destinele a două personaje călitate în spiritul doctrinei comuniste, care, parcurgând mai apoi purgatoriul marginalizării, ajung, în cele din urmă, la liman. Operele amândurora sunt rezultatul acestei schimbări la față, a unor experiențe revelatorii care le modifică fundamental viziunea asupra vieții, asupra ordinii lumii și a societății.

Doar că Radu Cosașu, spre deosebire de Milan Kundera, nu alege calea exilului, deși porțile îi erau deschise. Ar fi inutil să clădim scenarii asupra posibilei recunoașteri internaționale a prozatorului, în cazul în care acesta ar fi părăsit România. La momentul potrivit, Radu Cosașu ar fi fost, însă, cu siguranță, un *brand* literar mult mai viabil decât cele pe care literatura română a încercat să le exporte. Legat de Caragiale, mai mult decât de țară, va rămâne în continuare un contemplator discret, ironic, dar neînfrânat, mereu egal cu sine, al lumii din afară, dar și dinlăuntru său. Literatura sa crește aluvionar acumulând nesățios toate datele, semnalele și informațiile ce-i parvin prin intermediul „agențiilor mele de presă”, agenții personale, cum „personale” sunt și maimuțele, și ferparele, și caii, și cicloanele, și evadații din *Alți doi ani pe un bloc de gheață*, fiecare fapt și eveniment, de la cel banal la cel excepțional, devenind revelator pentru propria-i conștiință: „Trebuie să torn și să mă torn, să aștern pe hârtie fapte numai de mine știute, de mine fișate, de mine împărțite în „morți”, „vii” și alte categorii, o întreagă rețea de fișe, afișe, ferpare și reclame, rod al spionajului meu zilnic printre oameni, ,

Radu Cosașu. Foto Elena Pașca

ziare, nevroze, procese, belote și rebelote. Simt nevoia să-mi demantelez rețeaua de spionaj, să-mi vând informatorii și legăturile – e o chemare obscură, a întregii ființe, căreia nu mă pot împotrivi...”⁵. Disimulator, prozatorul se declară ca făcând parte din categoria „balzacienilor”, nu-l interesează însă caracterele, nici tipurile umane, nu este și nu se vrea în nici un caz arhivarul epocii sale, căci ceea ce îl interesează cu adevărat nu sunt oamenii, cât evenimentele, faptele diverse ce-i parvin de pretutindeni: avem a face, în fond, cu un singur narator-personaj făcut nu din din cuvinte (așa cum ne învață orice manual de teorie literară), ci din știri și articole de ziar resemantizate, prin interogări, nuanțări, analogii etc.

Undeva mai persistă însă nostalgia după marile povești ale lumii, care, în această rețea supradimensionată de informații, par a nu se mai lega coerent: „...Citind mereu ziarele, dezvoltându-ne zi și noapte simțul informației – pierdem totuși ceva, treptat-treptat: simțul marilor povești. Faptele nu le mai inserăm ca basme, ca legende, nu le mai integrăm în acel fastuos vis eminescian care zice că „vis al morții-eterne e viața lumii întregi...”⁶. Astfel construite, cărțile lui Radu Cosașu sunt părți ale unui mare puzzle, interșanjabile în cele din urmă, toate fiind supuse aceluiași cod tematic al „supraviețuirilor”, chiar și atunci când e vorba de nuvele ce nu fac parte din ciclul în cauză. Într-un alt poem din volumul de „povești” destinat împlânzirii iubitei afirmă că visează ca între poemele, articolele și nuvelele sale să nu existe granițe (*Doar într-o lungă nuvelă*), ceea ce, de fapt, se și întâmplă.

De la *Maimuțele personale* până la cea mai recentă carte din ciclul *Supraviețuirilor*, Radu Cosașu rămâne fidel acestui crez al său și, deși narațiunile sale lasă impresia unei anume dezlănări din punct de vedere epic, acesta fiind efectul indus de proliferarea necurmată a știrilor, a reportajului, a faptului divers, ele sunt extrem de bine articulate și gândite. În romanul

său de „debut”, naratorul, Paul Ruscescu, fotbalist cu neverosimile înclinații intelectuale, întinde la tot pasul plase narative, rezumând (doar declarativ) capitole precedente, ulterioare, alternând planul narațiunii propriu-zise ce urmărește evoluția personajului prin tot felul de încercături erotice, ideologice și peripeții fotbalistice, cu cel oniric, evazionist, într-un du-te-vino trepidant și nu întotdeauna ușor de digerat de către cititorii comози. Fie că evadează în pădurea braziliană de maimuțe – „polul Nord-Sud al expedițiilor mele”-sau atinge fiecare colț al mapamondului prin intermediul agențiilor personale de unde își adună/inventează știrile, e practic același lucru: o modalitate subversivă, în fond, de supraviețuire, căci „suprema subversivitate este viața”, după cum afirmă în finalul unui poem, *Organizația clandestină*.

Fiecare din cărți este alcătuită pe acest principiu al nediferențierii genurilor, astfel încât până și poemele „sunt pure și simple articole de ziar, / articole de ziar pe care le poți pune liniștit / într-un roman. Mă simt un Eden, unde / toate genurile sunt animale libere care se încrucișează, / puind, / și puii se risipesc în dimineți nocturne”. În acest mixaj de diarism și “ziarism”, reportaj și autoficțiune (despre care autorul spune că nu știe nimic serios), în muzicalitatea intrinsecă, în echilibrarea instinctivă a registrelor abordate rezidă marea artă a scrisului lui Radu Cosașu.

Note:

1. Ezra Pound, *ABC-ul lecturii*, fragmente în românește de Ada Savin: In *Secolul XX*, nr. 5/1970, p. 6;
2. *Ibidem*;
3. Mircea Iorgulescu, *Adevărul integral și artistic*, In: *Revista 22*, nr. 719, 23 dec.2003;
4. Radu Cosașu, *Opere I (Maimuțele personale, Povești pentru a-mi împlânzi iubita, Alți doi ani pe un bloc de gheață)*, prefață de Sanda Cordoș, Editura Polirom, Iași, 2008, p.281;
5. *Ibidem*, p. 373;
6. *Ibidem*, p. 397.

Bibliography:

Cosașu, Radu - *Opere I (Maimuțele personale, Povești pentru a-mi împlânzi iubita, Alți doi ani pe un bloc de gheață)/Works I (Personal Monkeys, Tales To Tame My Lover, Two More Years On A Block Of Ice)*, prefață de Sanda Cordoș, Editura Polirom, Iași, 2008.

Cosașu, Radu – *Opere III (Cinci ani cu Belpbegor, Mătușile din Tel-Aviv)/Works III (Five Years With Belpbegor, The Aunts From Tel-Aviv)*, prefață de Mircea Iorgulescu, editura Polirom, Iași, 2009.

Cosașu, Radu – *Supraviețuirile 6. În Jungla unui bloc de gheață/The Survivals 6. In The Jungle Of A Block Of Ice*, Editura Polirom, Iași, 2007.

Viata între biografie și bibliografie. Ficțiuni și autoficțiuni

Life between biography and bibliography. Fictions and autofictions

Life bears its own fictions and any attempts of systematization fail, regardless of how much the discourse is willing to indicate, clarify or deny. Most of the times, the writer's wonder is synonymous with the programmatic writing down of „self denouncements”, „manifestos”, reprises of stories, biographies and articles. Memory becomes for Radu Cosasu the filter for coincidences and analyses, a waiting room for stories locked in chests, ample monologues. Introspection is possible within the limits of an absolute solitude, whose echo transcends life stories.

Keywords: contemporary Romanian literature, Radu Cosasu, autobiographical prose, proper name, pseudonym

Institution's address: Str. Edgar Quinet, nr. 5-7, București, România, tel.: 004 021-313.88.75; 004 021-314.35.08/interior 2141, 2143, 2278, fax: 004 021-313.43.36 / 004 021.314.61.77, e-mail: litere@g.unibuc.ro

Personal e-mail: georg_irina@yahoo.com

Méptunic și versatil, discursul lui Radu Cosasu roade din măduva (*la moelle*) realității sordide a „dumiriților” și a nedumeririlor, pe alocuri inacceptabile, de multe ori incomunicabile. Granița între căință și literaturizare e străvezie. Autobiograficul și autoficțiunea se află în zona mesajului sec, dar nu cred că discursul e înfrumusețat pentru o pledoarie *pro domo*. În cele ce urmează, voi încerca să văd în ce măsură textele lui Radu Cosasu permit o astfel de lectură și dacă un astfel de discurs mai este valabil într-o epocă a revizuirilor.

Din simple proiecții, reflecțiile prozatorului prind contur, se obiectivează. Memoria devine la Radu Cosasu filtru de coincidențe și de analize, *anticameră* la povestiri din sipele ferecate, uverturi întinse la solilocvii de temut. Introspecția este posibilă în limitele unei singurătăți depline, al cărei ecou se aude dincolo de istorisirile de viață. Amintirile, odată actualizate, duc mai departe personalitatea prototipului, cu riscul degradării, al abrutizării și al obligației de a se repeta la infinit. Amintirile eroului nu înseamnă, cu alte cuvinte, decât umbre ale existențelor inițiale, suprapuneri de experiențe și de momente care se tasează grație vieții trăite, scrise, rescrise și descrise.

Vom observa astfel că, fără veleitatea de a scrie *total despre tot*, naratorul salvează pretenția autenticității și a selecției personale, adică pur subiective, dar și aleatorii, și, prin aceasta, primejdioasă pentru unitatea proiectului său. În primul rând, scurtele relatări încadrate de constrângerile narative, de punerea în ramă, de prezentarea succintă a cronotopului devin

oglindea „sur papier” a vieții, coagulând notațiile zilnice, dar nu se rezumă la o simplă relatare în scris a faptelor, ci formează o punte între „golul de afară” și „golul memoriei”. Rezidual, fragmentul capătă pondere tocmai prin spontaneitatea notației, prin discontinuitate, prin „recompunerea de fapte”. În al doilea rând, ficționalizarea realității imediate este o strategie a naratorului, care impune, la urma urmei, miza unei sincerități convenționale, „de hârtie”. Notația liminară ce alunecă discret spre jurnal funcționează ca structură viabilă la nivel de discurs, pentru că favorizează un stil rapid, neîngrijit, dar încărcat cu tensiunea eului, lăsând să transpară investiția emoțională în text. Fragmentul este, de altfel, un microunivers care consemnează un fapt, dând astfel posibilitatea unor reluări, nuanțări și extinderi ale evenimentului notat. Recunoscând o realitate sau alta, naratorul face palpabilă o lume pe cât de „exotică” la prima înfățișare, pe atât de oraculară și criptică pe măsură ce încercăm să o definim. Periplusul se ficționalizează, cărțile se umanizează, spațiile sunt prezentate fără elemente de recuzită, iar percepția personajului este distorsionată mereu de datele diferite ale experienței. Autoficțiunea avansează în sensul decuplării de la real și al asumării unui discurs neomogen, care se individualizează, se stratifică și se schimbă inevitabil ca negativele unui aparat de fotografiat: „m-am aruncat într-o pledoarie pentru acest Radu Cosasu în locul lui Rohrllich, și încă Oscar, imposibil de pronunțat, nume cu totul antidemocratic, mereu schimonosit de profesori și de tovarăși, niciodată corect scris, pe care chiar și ea [Nelly] îl

greșea, ceea ce ajunsese să mă chinuie și pe mine, să mă obsedeze, având totdeauna convingerea că între mine și cel din fața mea, din cauza acestor consoane și vocale îngrămădite unele în altele, se înalță un zid, o neînțelegere care mă obliga să-l repet, să-l amănunțesc, până la urmă acceptând să mi se spună în toate felurile, Roli, Roling, Rori, în sfârșit posedam un nume imposibil și puteam să-mi iau libertatea, ca necesitate înțeleasă, să-mi aleg altul, accesibil tuturor⁴¹. De la originea numelui său la explicația alegerii unui pseudonim mai ușor de pronunțat, dar deloc comun nu e decât un pas. Angoasa devine reversul unei dorințe de clarificare, de ordonare și de conversie a unor panici și deraieri sociale. Libertatea ca „necesitate înțeleasă” este frânghia pe care se agață osânditul, personaj și narator, deopotrivă, un *axis mundi* care împarte universul în voințe inegale și necesități, între dreptate și temniță; de fapt, o libertate eterogenă, plină de interdicții și de dizlocări, trasează, perimetru cu perimetru, căderea din drepturi și inegala potrivire a cuvintelor. Astfel, vocea naratorului devine o voce extrinsecă, un fel de normă care, nici prescriptivă, nici injonctivă, marchează zona propriilor neputințe.

Fără ocolișuri, chiar fără efortări de recuperare a trecutului, textele de biografie, de reportaj sau de „denunțări” și precizări ale lui Cosașu înnoadă consecvent și elegant fragmente dintr-o *Istorie* a literaturii încă nescrisă. Trecându-l sub tăcere, adevărul existenței nu este decât oglinda unei existențe și a unei suite de istorii, micropovestiri, microanalize, reluări difuze ale unor conflicte sau probleme nerezolvate. Numeroase secvențe se interpun, favorizând un discurs aluvionar, centrifug, dar nu revanșard, cât sensibil și precis. Distincția² între autobiografie și ficțiune este, în cazul lui Cosașu, destul de versatilă și echivocă: de cele mai multe ori, granița între faptele de viață și ficțiune se înnoadă și strânge în jurul ei tot atâta narațiune câtă existență documentată, parafată și investigată emană viața însăși de prozator. Autobiografia nu se reduce la oglindire, așa cum nu se reduce nici la un autoportret. Pulverizarea sensului autobiografiei are loc printr-o substituție tropologică: dacă la Jacques Derrida se folosește de diseminare pentru a arăta ruptura între obiect și reprezentarea lui, la Jacques Lacan, funcționează multiplicarea și dedublarea eului. Philippe Lejeune vede, mai degrabă, o relație contractuală între eul biografic și text, manifestată prin acte de limbaj – apariția numelui pe copertă și reluarea acestuia între paginile cărții, semnătura care pecetluiește contractul autobiografic, în vreme ce figura preferată a lui Paul de Man este alegoria, transformarea³; cu alte cuvinte, structura speculară⁴ este o structură de limbaj.

De cele mai multe ori, mirarea scriitorului este sinonimă cu demersul programatic de a așterne pe hârtie „autodenunțuri”, „manifeste”, reluări de povești, de biografii, de articole dispartate. Bibliografia trece la

index, dar acest fapt îi sporește importanța, lustrul de anticariat al edițiilor de bibliofil. Numeroase indicații livrești sunt amendate de cenzură, blamate ori eliminate convulsiv, fără acceptul prozatorului. Totodată, în *Supraviețuiri*, biografia trece la index. Recuperarea trecutului este o metodă de supraviețuire. Tăcerea profundă, acceptarea absenței ar fi însemnat o moarte lentă, susceptibilă de a fi prinsă în insectar. Dar supraviețuirea îi este asigurată prozatorului (și „ficionarului”!) prin cinism și ironie, printr-un îndemn interior regenerabil și compulsiv. Viața, deși obscură, zbuciumată, insipidă și plină de asperități, devine ea însăși o hârtie, pe care se prind amintiri, decupaje de articole, colaje inedite de idei, de lecturi și de întâlniri neverosimile, ușor paniculate, alteori doar melancolice și prospective. Refuzându-i-se biografia, scriitorului i se refuză și bibliografia. Cel puțin, la prima vedere. Tânărului reporter i se anulează dreptul de a se exprima în scris, i se ridică legitimația, i se refuză, practic, dreptul la replică și la apărare. Textele lui Cosașu sunt încercări de rezistență la manevrele partidului. Viața este limita care tinde spre siguranță, spre necesitatea de a avea repere și puncte de orientare. Cosașu tinde să-și transforme existența în variabile: „în anul următor debutului mi-am legiferat numele prin decizia nr. 528 din 2 august 1949, semnată de ministrul justiției, același care fusese acuzatorul public în procesul criminalilor de război judecați, în '46, la Tribunalul Poporului”⁵. Are nevoie de acte legitimizează, de documente care să-i certifice existența, de dovezi și nu de simple cuvinte.

Deși se declară „nuvelist”, scrierile sale sunt autobiografice, mereu ritmate de aduceri-aminte, de reluări ale unor întâmplări trecute, de relatări ale unor experiențe comune sau, din contră, încercări extreme, care pun în dificultate nu doar verticalitatea morală și psihică, dar și rezistența fizică. Capriciile sale sunt variante ale unor trăiri acute: „Sînt de meserie nuvelist; / sînt un bărbat matur – recunosc că nu mi-am spulberat toate copilăriile și nici nu o doresc; / sînt un ipohondru – în sensul bun al cuvîntului, adică un perfecționist al sănătății, zilnic contrariate; / sînt un liber credincios, capabil să mă rog în fața oricărei biserici, a oricărei moschei, a oricărei sinagogi și chiar în templul Rațiunii consacrat de Revoluția Franceză; / filosofic, sînt un materialist dialectic care încearcă de ani de zile – cu crescînd succes – o sinteză cu agnosticismul; / larg politic, sînt un antifascist, blocat între anii 1946 – 1956, în bolșevism; în următorii 40 – fără să fac din această operație un spectacol informațional, ci doar nuvelistic – m-am deblocat în caragialism, singura politică europeană pentru un bucureștean conștient că descinde din *Momente* – acea carte «de care n-a spus nimeni un cuvînt, deși e o carte europeană», precum a declarat-o, cu un calm divin, autorul ei”⁶. Tot caragialești sunt și microdefinițiile „ideilor dominante în societatea timpului”⁷ său, cu

anacoluturile, ironia acidă și ubicuitatea semnificației lor: „supraviețuirea – ceva întotdeauna umilitor“; „caracter – de bronz, dar, în general, nu se găsește“; „democrația – o prostie; și o aiureală“; „ironia – o mângâiere“; „obraznicia – totdeauna fără rușine“; „munca – niciodată bună (că „altfel o luau americanii“ – reflecție încă de pe vremea tiranului)“; „Nu se poate! – cea mai frecventă și realistă expresie a umirii de fiecare zi“; „binele – totdeauna retroactiv“, „răul – ca la francezi, o certitudine“; „politica – o curvă, o știe și un copil“; „mizerabil – orice serviciu și veceu public, orice hotel, orice patelu la o recepție, orice guvern și, mai ales, orice compromis“; „sărăcia, nevoile – obligatoriu legate de neam“; „neam – obligatoriu legat de riu și de ram, fandacșia e gata“; „indiscutabil – totul“; „insuportabil – totul“; „echilibru – a se căuta în dicționarul de barbarisme“. Consistența amintirilor taie aspru în carnea fragedă a prezentului: „teoria adevărului integral“ se arată peste ani la fel de pernicioasă pe cât este revolta momentană, fronda tineretii și acuratețea opiniilor, remarcate în ședința publică de Camil Petrescu și de Petru Dumitriu, la Conferința Scriitorilor din 1956, unde a fost enunțată teoria adevărului integral: „trebuie scris întregul adevăr“, pentru că „e în destinul multor basme frumoase, acest decalaj în percepție, exact ceea ce asigură perenitatea ideilor de curaj și demnitate în viața oamenilor“⁶⁸.

În permanență, chiar ocolit, pus la index el însuși, scriitorul are onestitatea reamintirii: „Cărțile lui Radu Cossașu sunt comentarii la replici memorabile; viața povestită este viața charisimei unor vorbe memorabile. Fiecare om are interstițiile lui de libertate, fie și în obsedaantul deceniu, trebuie numai să fie foarte atent la ele“⁶⁹. În volumul generos, *Literatură română contemporană*, Irina Petraș extrage din „panorama“ cărților publicate după 1947 o „subiectivitate istorică“. Referindu-se la Radu Cossașu, consideră că „dincolo de valoarea de document a prozelor sale, de tentativă de re-luare (sic!) în stăpânire a propriei biografii, e stăruitoare sugestia forței cuvântului, a puterii ficțiunii de a ameliora realitatea ignorându-i tabuurile“⁷⁰. Viața își are propriile ficțiuni, iar încercările de sistematizare eșuează, oricât de interesat este discursul să indice, să clarifice ori să nege. Prin urmare, o lume ficționalizată este doar încă o încercare de compensare a realității, dar și de falsificare a ei.

Note:

1. Radu Cossașu, *Ficționarii*, București, Editura Cartea Românească, 1983, p. 19.
2. Paul de Man, „Autobiography as De-facement“, în *MLN*, vol. 94, nr. 5, *Comparative Literature*, dec. 1979, John Hopkins University Press, p. 919-930: „Autobiography seems to depend on actual and potentially verifiable events

in a less ambivalent way than fiction does. It seems to belong to a simpler mode of referentiality, of representation, and of diegesis. It may contain lots of phantasms and dreams, but these deviations from reality remain rooted in a single subject whose identity is defined by the uncontested readability of his proper name“.

3. Vezi, în acest sens, și *Allegories of Reading*.

4. Paul de Man, *art. cit.*, p. 922: „The specular moment that is part of all understanding reveals reliable self-knowledge – it does not – but that it demonstrates in a striking way the impossibility of closure and of totalization (that is the impossibility of coming into being) of all textual systems made up of tropological substitutions“.

5. Radu Cossașu, *Ficționarii*, p. 24.

6. Radu Cossașu, *Autodenunțări și precizări (plus câteva note informative, o addenda și spovedania unui convins)*, București, Editura Hasefer, 2001, p. 5.

7. *Idem*, p. 8-10.

8. *Idem*, p. 22.

9. Alexandru Matei, „Radu Cossașu“, în *România liberă*, 11 octombrie 2007, p. 23.

10. Irina Petraș, *Literatură română contemporană. O panoramă*, București, Editura Ideea Europeană, 2008, p. 323.

Primary bibliography:

Cossașu, Radu, *Autodenunțări și precizări (plus câteva note informative, o addenda și spovedania unui convins) / Self-denunciations and circumstantions*, București, Editura Hasefer, București, 2001.

Cossașu, Radu, *Ficționarii / The Fictionars*, București, Editura Cartea Românească, 1983.

Secondary bibliography:

Babel, Isaac, *Armata de cavalerie / Red Cavalry*, București, Editura pentru Literatură Universală, 1965.

Lejeune, Philippe, *Le pacte autobiographique / The autobiographical pact*, nouvelle édition augmentée, Paris, Éditions du Seuil, 1996.

Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române / The critical history of Romanian literature*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008.

Petraș, Irina, *Literatură română contemporană. O panoramă / Contemporary Romanian literature. A panorama*, București, Editura Ideea Europeană, 2008.

Articles:

De Man, Paul, „Autobiography as De-facement“, în *MLN*, vol. 94, nr. 5, *Comparative Literature*, John Hopkins University Press, decembrie 1979.

Matei, Alexandru, „Radu Cossașu“, în *România liberă*, 11 octombrie 2007.

Universitatea “Transilvania” din Braşov, Facultatea de Litere
“Transilvania” University of Braşov, Faculty of Letters

Cronica vieţii

The Chronicle of Life

Andrei Bodiu's article analyzes one of the works of Radu Cosaşu, „Cinci ani cu Belphegor“ (*Five years with Belphegor*), published in a new edition in 2009 at the Polirom publishing house.. This work, less analyzed by the literary critics and historians, is dedicated by the great prose writer to the sports. Andrei Bodiu discusses Cosaşu's work in connection with the communist period when it has been written, and points out the antitotalitarian attitude of the author. Cosaşu, underlines Bodiu, is against any form of fanaticism. He promotes an attitude in which fair-play is essential, an attitude which is against any form of converting sport in a weapon of political propaganda. Being not clearly against the political regime, Cosaşu's work tried to maintain the real essence of the competition against the raising of Ceauşescu's national-communism.

Keywords: contemporary Romanian literature, Radu Cosaşu, autobiographical prose, anti-totalitarianism

Institution's address: Bd-ul Eroilor, no. 29, Braşov, România;
tel. 0040/268/413000, tel./fax: 0040/268/474059

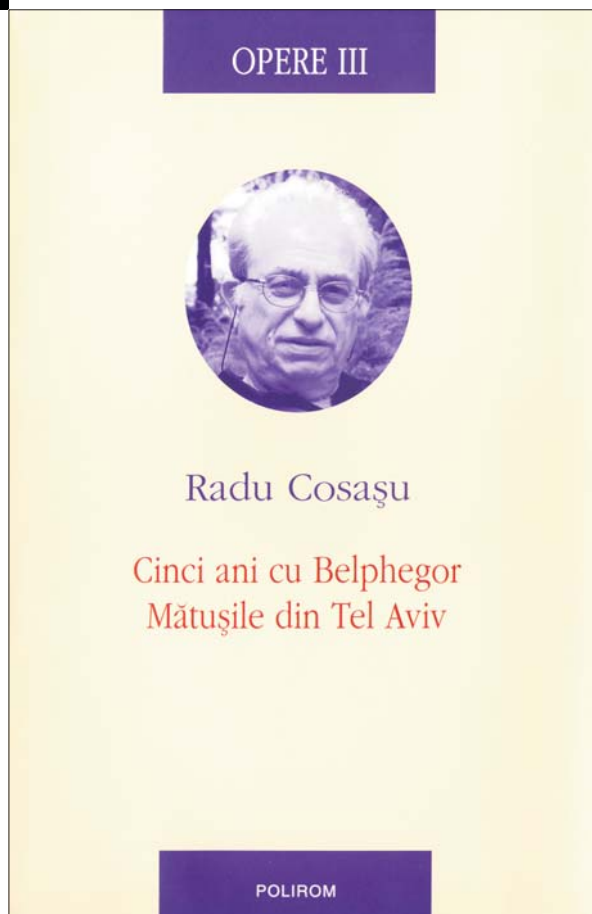
Personal e-mail: andrei_bodiu@yahoo.com

In anii de vârf ai stalinismului formele de supravieţuire ale scriitorului erau foarte puţine. Sportul era una dintre ele, iar cel care abordează această lume, pornind de la fotbal, este Eugen Barbu. Înainte de a publica *Groapa* (1957), Eugen Barbu publică, în acelaşi an, 1956, trei cărţi cu tematică sportivă: *Tripleta de aur*, *Balonul e rotund* şi *Unsprezece* (1). În anii '60, jurnalismul sportiv al scriitorilor devine cu adevărat popular. Popularitatea aceasta are două feţe: ea e expresia pasiunii scriitorilor pentru sport, îndeosebi pentru fotbal dar, în acelaşi timp, e o formă de a face din scriitorii preocupaţi de fenomen adevărate vedete publice.

Eugen Barbu, Adrian Păunescu, Fănuş Neagu (2) îşi datorează enorma popularitate din epocă şi sportului. De altfel, ar fi interesant de măsurat cât a contat în construirea şi consolidarea prestigiilor scriitorilor pomeniţi, implicarea lor în sport. Nu ştiu câtă popularitate a dobândit, scriind despre sport, Radu Cosaşu. Cel puţin, o vreme, prozatorul îşi ascunde identitatea de cronicar sub pseudonimul simpaticului demon al descoperirii şi invenţiei, Belphegor. Numele capătă, de altfel, prin contribuţia amicilor şi inamicilor, atât de pasionali în lumea sportului, cu precădere, în cea a fotbalului, simpatice contorsuni. El devine “Belfi” atunci când poetul Geo Dumitrescu îi cere să “fie mai radical” şi “să-i radă” pe antrenorii Ola şi Constantin (3) sau “Belphegorică” pentru un cititor care-i trimite o scrisoare nemulţumită.

Cinci ani cu Belphegor adună pentru prima dată în

1975, cinci ani de cronici sportive publicate în ziarul “Sportul” între 1969 şi 1973. Aşa cum subliniază Mircea Iorgulescu în prefaţa volumului de *Opere III*, Cosaşu “scrie exclusiv despre transmisiile sportive făcute la televizor” (4). Comentariul va urma astfel o cale bifurcată: spre evenimentul sportiv propriu-zis, dar şi spre relatarea acestuia şi a dezbaterilor ce îl înconjoară. Prima întrebare care s-ar putea pune în legătură cu reeditarea în 2009 a celor cinci ani de telecronici este în ce măsură şi cum mai au ele semnificaţie astăzi? Şi asta dincolo de rafinamentul scriiturii lui Radu Cosaşu despre care s-a tot vorbit şi scris. *Cinci ani cu Belphegor* e o excelentă istorie a cinci ani româneşti trăiţi în/sub comunism. E o istorie alternativă, o istorie în răspăr, scrisă din cel mai (ne)vinovat loc cu putinţă, canapeaua sau fotoliul din faţa televizorului. E, apoi, o istorie vie, pentru că pentru Radu Cosaşu sportul e “viaţă”. “Un campionat e viaţa unui soccer – şi viaţa e natural să cuprindă de toate: şi logică, şi mistere. Şi neprevăzut, şi neputinţe, şi clipe de sîrşeală, şi antipatii, şi ură, ca să nu mai spun de fapte urâte, lângă frumuseţi ca fairplay-ul timişorean, care nu vinde nimic nimănui. Dinamo şi Rapid nu mai au putere, nu mai au noroc- ce e de groază în asta.” (5). Tensiunea acumulată de-a lungul celor cinci ani de “telesport” izbucneşte interogativ autoironic şi cu un patetism bine stăpânit la capăt de drum. “Ce mai vreţi? O să-mi spuneţi că Răducanu e un portar, totuşi, iresponsabil. Insuportabil. Dar ce, eu fac aici cronică sportivă? Eu fac aici, de cinci ani, cronică vieţii, n-aţi înţeles?” (6). Această intensitate cu

care e ilustrată viața care e sportul face ca Radu Cosașu să-i privească “cu milă” pe cei care nu-l înțeleg sau pe aceia care “au prejudecata că sportul a aparținut vreodată brutelor și primitivilor” (7). Ca o prelungire a ideii că sportul e viață, autorul dă, comentând un meci memorabil între Jan Kodes și Ilie Năstase, o definiție memorabilă poeziei: “Pe căi nevăzute doi bărbați, care cică se jucau, atingeau granița poeziei care nu-i altceva decât viață dusă până la paroxism...” (8). Radu Cosașu este în această carte, nu până la o suprapunere perfectă, un romantic Biedermaier. Și asta nu numai datorită fotoliului sau canapelei din care privește, nu ca Alecsandri sau Eminescu odinioară, la iarna sau toamna urâtă de afară, ci la cutia cu sportivi. El vede meciuri de fotbal, tenis, hochei, rugby, handbal în 7 sau rugby, el vede România în aventura ei memorabilă de la Mondialul din 1970 din Mexic, cele două finale de Cupa Davis pierdute în fața americanilor, celebra dublă cu Ungaria din anii '70 și tristul epilog de la Belgrad, aventura echipei UTA în Europa, și altele și altele, adică așa cum spune autorul însuși, face “cronica vieții”. Incepute în, poate anul de maximă deschidere a regimului comunist, 1969, cronicile traversează anul tezelor din iulie, 1971 și se opresc în 1973. Al doilea îngheț instaurat după 1971 nu afectează deloc traseul definit de autor. Radu Cosașu scoate sportul în afara oricărei forme de dogmatism. El declară încă de la

primele pagini vorbind despre “beția” victoriei, de ce nu și a Puterii?!, “Absolutul nu are chip omenesc” (9) sau “Minunea lumii rămâne relativismul”(10) și va fi promotorul “extremist”, în chip vădit diferit de fluxul principal al epocii, al acestuia. Cheia opțiunii pentru relativism, pentru moderație, e sugerată de chiar dedicația făcută lui Caragiale în preambulul cărții: “Lui Ion Luca Caragiale, cel care n-a văzut niciodată un meci de fotbal, dar fără de care nu pot vedea nici un meci”. Împreună cu Caragiale, sportul va fi viață, dar niciodată ideologie. Radu Cosașu este, în *Cinci ani cu Belphegor*, autorul unui discurs subversiv. Relativist prin excelență, el va elogia frumusețea, chiar frumusețea bărbătească a înfrângerii în fața unei victorii obținute cu orice preț. Exacerbării patriotismului, el îi opune ideea de fair play. După eșecul cu Ungaria din sferturile Campionatului European de fotbal care se disputau, în anii '70, după alt sistem ca astăzi, Radu Cosașu răspunde unor cititori: ”Am primit câteva scrisori că de ce văd așa lucrurile, de ce nu-s patriot- dar nu mi-am schimbat ideile: pentru mine patriotismul în sport nu are nimic cu incompetența, cu sfidarea realității, cu dopajul psihologic. Acest dopaj ne-a făcut mult rău în fotbal, înaintea meciului de la București, cu Ungaria” (11). Aceste rânduri sunt scrise în 1972, an de început al național-comunismului ceaușist. Sunt convins că dacă ar fi repetat aceleași cuvine, perfect potrivite, în 1981, când s-a jucat alt meci memorabil meci cu Ungaria, Radu Cosașu ar fi fost cenzurat. Altfel, această atitudine împotriva patrioților care îi doreau, de exemplu, marelui Stan Smith să-și rupă piciorul pentru a nu putea juca finala de Cupa Davis, este deplin consecventă cu întreaga filosofie asupra sportului pe care o propagă Radu Cosașu... Relativism, toleranță, corectitudine sunt valorile pentru care pledează autorul. Echipa lui de suflet nu este niciuna dintre cele trei mari ale Bucureștiului: Steaua, Dinamo sau Rapid, ci a patra, Progresul, o echipă care se zbate, dramatic, o vreme, să scape de la retrogradare până când nu mai scapă. Chiar “dezastrul” retrogradării echipei favorite e trăit cu umor, ironie și autoironie. În același spirit să notăm că, în sezonul 2009-2010, adică anul acesta, când Radu Cosașu continuă să semneze cronică sportivă vineri de vineri în “Gazeta sporturilor”, echipa favorită, încă neamenințată de retrogradare, este Gaz Metan Mediaș. Tensiunea confruntării sportive se cere compensată, întotdeauna, cu o doză umor. Ceea ce notează autorul la începutul anului 1973 completează viziunea pe care autorul o are asupra întrecerii sportive: “Vreau să spun că dacă un sport nu mai naște și puțin haz - fie el și haz de necaz - acel sport se sclerozează și moare. Dacă fotbalul ne face tot mai încruntați și mai ai dracului, tot mai răzbunători și mai veninoși -, degeaba îl mai practicăm cu piciorul sau cu gura” (12). Scrisul autorului însuși are umor. La CSM Reșița “joacă azi unul, Kafka, pe care mor să-l văd în A, în duel direct cu Dembrowschi,

Andrei Bodiu și Radu Cosașu. Foto Elena Pașca

ca să moară de necaz cei care susțin că vremea lui Kafka a trecut” (13). Relativism, toleranță, corectitudine, umor, ironie, autoironie. Și atunci cum rămâne cu pasiunea “microbistului”? Mai este loc de ea între atâtea elemente care o subminează rațional? Ca un autentic tardo-romantic, Radu Cosașu cultivă “pasiunile temperate”, conservate între granițe benigne. El nu devine excesiv decât împotriva exceselor. Or, lumea sportului și a comentatorilor săi era și e, atunci și acum, una a extremelor și a extremismelor. După o înfrângere cu Finlanda, când se cerea pe toate vocile demisia selecționerului, Radu Cosașu scrie: “Îmi plac corurile din Aida - dar detest corurile de mînie și furie, la greu și la rău. Nu-mi plac corurile celor care cer capete. E o lipsă personală, de mult mărturisită cititorilor mei” (14). Tot ca un romantic târziu, autorul e înclinat spre moralitate, spre a descoperi învățăminte subtile pe care confruntarea sportivă, care e, nu-i așa?, viață, le comunică. Există însă un punct unde Radu Cosașu se desparte net de modelul romanticului Biedermaier pe care am spus că, într-o măsură, îl reprezintă și poate că aici este secretul vitalității prozatorului în lumea sportivă: Radu Cosașu nu este un paseist. Pentru el sportul a fost și a rămas viață. Admirator în *Cinci ani cu Belphegor* al lui Năstase, Dumitrache, Dinu, Stan Smith, supporter al Progresului, el este astăzi admiratorul lui Federer, al lui Nadal, al lui Lionel Messi sau Wayne Rooney și supporterul, cum spuneam, al Gaz-ului din Mediaș. Oricând, și azi cu atât mai mult, “telesportul” e, cel puțin pentru Radu Cosașu, o oglindă a existenței în aceiași termeni în care era acum patruzeci de ani. Diferă doar vremurile, care sunt astăzi favorabile spiritului democratic al autorului,

valorilor antidogmatice pe care le cultiva din timpurile ceaușismului “totalitont” (15).

Note:

1. *** Dicționarul General al Literaturii Române (A-B), București, Ed. Univers Enciclopedic, 2004, p. 358.
2. Toți acești scriitori au avut rubrici de sport în importante ziare și reviste ale vremii.
3. Radu Cosașu, *Opere III – Cinci ani cu Belphegor – Mătușile din Tel-Aviv*, Iași, Polirom, 2009, p. 116.
4. Așa cum afirmă Mircea Iorgulescu în studiul introductiv al cărții.
5. Radu Cosașu, op. cit, p. 119.
6. idem, p. 198.
7. idem, p. 117.
8. idem, p. 118.
9. idem, p. 15
10. idem, p.15
11. idem, p.193
12. idem, p. 207.
13. idem, p. 139.
14. idem, p. 188.
15. Cu expresia inventată și consacrată de eseistul Luca Pițu.

Bibliography:

Radu Cosașu, *Opere III – Cinci ani cu Belphegor – Mătușile din Tel-Aviv / Works III – Five Years with Belphegor – The Aunts from Tel Aviv*, Iași, Polirom, 2009.
Dicționarul General al Literaturii Române (A-B) / General Dictionary of Romanian Literature (A-B), București, Ed. Univers Enciclopedic, 2004.